

Zdzisław Pławecki SCJ

zpscj@dehon.it

ORCID: 0009-0002-8966-5625

Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego

Warszawa

## **Udział polskich sercanów w misji Zgromadzenia Księży Najświętszego Serca Jezusowego w ewangelizacji Indonezji**

Participation of Polish Priests of the Sacred Heart of Jesus in  
the Mission of the Congregation in Indonesia

**Cytowanie:** Pławecki Z., 2026, *Udział polskich sercanów w misji Zgromadzenia Księży Najświętszego Serca Jezusowego w ewangelizacji Indonezji*, Nurt SVD, t. 159, nr 1, s. 67-81.

### **Streszczenie**

Artykuł przedstawia analizę udziału polskich sercanów w misji Zgromadzenia Księży Najświętszego Serca Jezusowego w Indonezji. Ukazuje początki misji sercańskich w tym kraju, w tym decyzje Założyciela, pierwsze inicjatywy misyjne oraz rozwój struktur kościelnych na Sumatrze. Artykuł omawia wyzwania związane z adaptacją kulturową, klimatyczną i językową, a także proces inkulturacji, który doprowadził do trwałego zakorzenienia posługi pięciu polskich sercanów w Indonezji. Przedstawiono ich wkład w rozwój parafii, edukacji, formacji zakonnej oraz budowanie dialogu międzyreligijnego. Ukazano również wpływ ich świadectwa na lokalne wspólnoty oraz uznanie ze strony państwa polskiego, które uhonorowało misjonarzy Orderem Odrodzenia Polski. W zakończeniu podkreślono znaczenie polskich sercanów jako pomostu międzykulturowego oraz kontynuację ducha misyjnego wśród indonezyjskich współbraci.

**Słowa kluczowe:** polscy sercanie, misje katolickie w Indonezji, inkulturacja, ewangelizacja.

### Abstract

The article presents an analysis of the involvement of Polish Priests of the Sacred Heart in the mission of the Congregation in Indonesia. It outlines the beginnings of the Sacred Heart mission in this country, including the Founder's decisions, the initial missionary initiatives, and the development of church structures in Sumatra. The article discusses challenges related to cultural, climatic, and linguistic adaptation, as well as the process of inculturation that led to the lasting establishment of the ministry of five Polish Priests of the Sacred Heart in Indonesia. Their contribution to the development of parishes, education, religious formation, and the building of interreligious dialogue is presented. The impact of their witness on local communities and recognition by the Polish state, which honoured the missionaries with the Order of Polonia Restituta, is also shown. In conclusion, the significance of the Polish Priests of the Sacred Heart as a bridge between cultures and the continuation of the missionary spirit among Indonesian confreres is emphasized.

**Keywords:** Congregation of the Sacred Heart of Jesus, Catholic missions in Indonesia, inculturation, evangelization.

### Wprowadzenie

Misja polskich sercanów w Indonezji stanowi dla Polskiej Prowincji Księża Najświętszego Serca Jezusowego bardzo ważny wymiar realizacji posłania głoszenia Królestwa Serca Jezusowego w świecie. II Sobór Watykański w dekrecie o misyjnej działalności Kościoła *Ad gentes* przypomniał o konieczności działalności misyjnej całej wspólnoty Kościoła ze względu na samą jego naturę (AG, nr 1, 2, 35). Odważna decyzja wysłania dużej grupy misjonarzy do Indonezji przez Polską Prowincję Księża Sercanów stanowi praktyczne zastosowanie wskazań Kościoła wyrażonych w dekrecie soborowym. Artykuł analizuje udział polskich sercanów w misji Zgromadzenia Księża Najświętszego Serca Jezusowego w Indonezji, przedstawiając początek misji, wezwanie skierowane do Polskiej Prowincji o pomoc w posłudze ewangelizacji, decyzję o wysłaniu misjonarzy, proces adaptacji do wyzwań kraju misyjnego, szczegółowe wymiary zaangażowania ewangelizacyjnego, charakterystyczne rysy posługi poszczególnych misjonarzy, a także dziedzictwo posługi polskich sercanów w Indonezji.

### 1. Początki misji sercańskich w Indonezji

Zgromadzenie Księża Najświętszego Serca Jezusowego zostało założone w 1878 roku we Francji, przez czcigodnego sługę Bożego Ojca Leona Jana Dehona. Instytut stosunkowo szybko przyjął misję

*ad gentes* jako jeden z bardzo ważnych wymiarów ucieleśniania sercańskiego charyzmatu. Już w 1887 roku Założyciel rozważał możliwość rozpoczęcia misji w Nowej Gwinei (Verguet, 1887). W roku 1891, na 34 zakonników tworzących Zgromadzenie, 17 zajmowało się pracą apostołską: 2 w parafiach, 10 posługiwało jako misjonarze krajowi i w dziełach społecznych, natomiast 5 w odległej misji w Ekwadorze (Perroux, 2025).

### **1.1. Pierwsi sercańscy misjonarze w Indonezji i ich początkowe zadania**

W 1910 roku o. Dehon odwiedził Holenderskie Indie Wschodnie (dzisiejsza Indonezja). Spotkał się z jezuickimi misjonarzami oraz siostrami urszulankami, którzy tam posługiwali. Spotkanie to okazało się istotnym impulsem w kierunku wysłania sercańskich misjonarzy w ten zakątek świata. Po konsultacjach z rzymską dykasterią Propagandy Wiary stało się to faktem 23 września 1924 roku, kiedy to trzech pierwszych sercańskich misjonarzy z Holandii dotarło do Tanjung Sakti na Sumatrze (Paassen, 2018, s. 168-176).

Tanjung Sakti było kapucyńskim ośrodkiem misyjnym z lokalną, rdzenną wspólnotą katolicką liczącą około 600 ochrzczonych. Pod koniec 1924 roku misja została przekazana przez kapucynów nowo przybyłym sercańskim misjonarzom z Holenderskiej Prowincji. W 1925 roku o. Henricus van Oort, wypełniając mandat Propaganda Fidei, przybył do Palembang i w 1925 roku założył tam parafię pw. Najświętszego Serca Jezusowego. Gdy parafia ta miała już własnego proboszcza, o. Henricus udał się następnie do Jambi, Lampung i Bengkulu, ustanawiając na tych terenach parafie. Wraz z zakładaniem parafii przybywali tam okresowo, aż do 1943 roku, misjonarze z Holandii (Paassen, 2018, s. 180-181).

W 1943 roku, w czasie trwającej II wojny światowej, nastąpiła inwazja Japończyków na obecne tereny Indonezji, będące wówczas koloniami holenderskimi. W wyniku japońskiej okupacji wielu misjonarzy, zarówno księży, jak i braci i sióstr zakonnych, zostało uwięzionych w obozach koncentracyjnych, a część z nich zamordowana. Misja sercanów również bardzo ucierpiała z powodu śmierci wielu misjonarzy oraz zniszczenia bądź też zajęcia budynków na cele wojskowe.

Rok 1949 zapoczątkował nową erę w historii misji sercanów w Indonezji. Zostały wówczas odbudowane po wojennych zniszczeniach struktury materialne; wznowiono też z całym zapalem posługę duszpasterską. W 1953 roku misja w Indonezji uzyskała status regionu

podlegającego Holenderskiej Prowincji SCJ. Misja nadal borykała się z problemami braku wystarczającej liczby misjonarzy i trudnościami finansowymi. Uznając to, Region Indonezji zaprosił Amerykańską Prowincję do udziału w misji. W 1961 roku przybyli misjonarze z USA i utworzyli misje w Lubuk Linggau, Tugumulya, Curup i Sindang. Od 1962 roku Region Indonezji uzyskał status Wice-prowincji, co oznaczało, że region misyjny miał potencjał do większej autonomii, ale nadal był ściśle powiązany z prowincją macierzystą w celu zapewnienia zrównoważonego rozwoju (Paassen, 2018, s. 459-460).

### **1.2. Prośba do Polskiej Prowincji sercanów o pomoc w indonezyjskiej misji**

W 1963 roku sercański biskup diecezji Tandjungkarang Albert Hermelink zwrócił się z formalną prośbą skierowaną do księdza prowincjała Stanisława Sidelki o wysłanie do jego diecezji trzech polskich księży. Diecezja Tandjungkarang miała ówczesnie jedynie 12 księży, w tym 2 pochodzących z rdzennej ludności. Potrzeba nowych misjonarzy była więc ogromna (Hermelink, 1963).

Odpowiedź Polskiej Prowincji była szybka. Dnia 16 maja 1963 roku w czasie rady prowincjalnej zdecydowano o wysłaniu trzech księży: ks. Adama Gąsiorka, ks. Zbigniewa Letkiewicza i ks. Józefa Hojnowskiego (Sidelko, 1963). Ostatecznie jednak do wyjazdu nie doszło ze względu na odmowę wydania tym księżom paszportu przez komunistyczne władze Polski.

## **2. Wyzwania misyjne polskich sercanów w Indonezji**

Po pierwszej nieudanej próbie wysłania polskich sercanów na misje do Indonezji nastąpiła kolejna po II Soborze Watykańskim. Sobór położył podwaliny pod odnowione rozumienie misji, idąc drogą pogłębienia teologicznego rozumienia misji pośród wszystkich narodów. Dekret *Ad gentes* na nowo zdefiniował misję jako istotną dla samej natury Kościoła (AG, nr 2), podkreślając jej pochodzenie od Syna i Ducha Świętego. Oznaczało to zmianę paradygmatu: misja nie była już wyspecjalizowanym zadaniem misjonarzy, ale fundamentalną odpowiedzialnością całego Kościoła. Wskazania II Soboru Watykańskiego rozpałyły ducha misyjnego wśród członków Polskiej Prowincji sercanów. Gdy w drugiej połowie 1966 roku prowincjał Polskiej Prowincji ks. Romuald Skowronek ogłosił nabór do wyjazdu na misje do Indonezji, zgłosiło się 36 chętnych (Skowronek, 1966). Ostatecznie wybrano 12 kandydatów.

Następnie dołączyło jeszcze do pierwszej grupy 4 misjonarzy. Była to bardzo odważna decyzja, stawiała bowiem Polską Prowincję przed wyzwaniem podolania wszystkim posługom duszpasterskim przy tak znacznym ubytku personalnym. Decyzja ta wyrażała jednak jeden z wymiarów Zgromadzenia Księży Najświętszego Serca Jezusowego, którym jest całkowita dyspozycyjność w pełnieniu woli Bożej (Skowronek, 1967).

## 2.1. Wysłanie pierwszych misjonarzy

Pierwsza grupa sercańskich misjonarzy do posługi w Indonezji wyjechała w 1967 roku. Byli to: ks. Joachim Wakan, ks. Józef Karpierz, ks. Zdzisław Słupczyński, ks. Augustyn Nagy, ks. Zbigniew Letkiewicz, ks. Stanisław Kostyra, ks. Andrzej Łukasik, ks. Stefan Leks, ks. Tadeusz Latoń, ks. Stanisław Hrapkowicz i ks. Lucjan Walczak. Wyjazd ks. Alberta Büchlera opóźnił się i ostatecznie dotarł on do Indonezji w 1969 roku. Drugą grupę misjonarzy stanowili: ks. Gerard Swoboda i ks. Herbert Henslok. Wyjechali oni do Indonezji w 1970 roku. Kolejnymi misjonarzami byli ks. Józef Kurkowski i ks. Czesław Kozieł, którzy udali się na daleką misję w Azji w 1971 roku. Ogółem do Indonezji zostało wysłanych 16 polskich sercanów (*Lista kandydatów...*, 1967).

## 2.2. Wyzwania i trudności w nauce języków

Pierwszym językiem, jaki musieli opanować misjonarze udający się do Indonezji, był język angielski. W międzynarodowej współpracy misjonarzy stanowił on podstawowe narzędzie porozumiewania się. Polscy sercanie mieli tylko około pół roku na uczenie się języka angielskiego. Okazywało się to niewystarczające i mocno utrudniało integrację nowo przybyłych misjonarzy do warunków życia i posługi we wspólnotach w Indonezji. Przeważającą większość wspólnot misyjnych w Indonezji stanowili sercanie z Holandii, którzy bardzo dobrze posługiwali się językiem angielskim.

Zaraz po przyjeździe rozpoczęła się nauka języka indonezyjskiego<sup>1</sup>. Kolejnym językiem był jawański, jako że większość sercańskich stacji misyjnych znajdowała się pośród ludności posługującej się tym językiem. Uczenie się języków stanowiło duże wyzwanie dla polskich

<sup>1</sup> Chodzi o język bahasa, jeden z ponad 700 języków, jakie istnieją na całym terytorium Indonezji. Został on ustanowiony oficjalnym językiem Indonezji w 1945 roku.

misjonarzy – niektórzy mieli duże trudności w ich opanowaniu. Proces uczenia się trwał zwykle około jednego roku. Niewystarczające opanowanie angielskiego i konieczność uczenia się dwóch języków miejscowych w krótkim czasie stały się dużym utrudnieniem w wejściu polskich misjonarzy w realia posługi w Indonezji. Zostało to zauważone przez przełożonych w późniejszym czasie (Hermelink, 1969).

### **2.3. Problemy adaptacji do lokalnej mentalności i kultury**

Przyjazd do tak odległego kraju z zupełnie odmienną kulturą i dziedzictwem był dla polskich sercanów dużym wyzwaniem. Byli oni pierwszymi misjonarzami z Polskiej Prowincji, którzy wyjechali do Azji. Jednym z największych wyzwań było przystosowywanie się do mentalności i struktury kolektywistycznej kultury mieszkańców Indonezji. Tożsamość jednostki budowana jest tu wokół rodziny, klanu lub społeczności lokalnej, inaczej niż w kulturze europejskiej opartej bardziej na autonomii jednostki i osobistej odpowiedzialności. Indonezyjczycy preferują komunikację pośrednią i taktowne unikanie konfrontacji, żeby nie tracić twarzy i zachować harmonię. Dla bardziej bezpośredniej i otwartej mentalności polskich misjonarzy stało się to niemalym problemem.

Kolejnym wyzwaniem była kwestia posługi duszpasterskiej. Bez właściwego przygotowania każdy misjonarz stoi w obliczu chęci kopiowania wzorców duszpasterskich z własnego kontekstu kulturowego. Przyjazd na misje wymaga pokornego uczenia się od starszych i doświadczonych misjonarzy nowych sposobów ewangelizacji, wolnych od chęci przeszczepiania na nowy grunt wyuczonych wcześniej form. Młodzi polscy misjonarze mieli z tym pewne trudności, co powodowało sporo napięć na początku ich posługi pastoralnej (Hermelink, 1969).

### **2.4. Trudności związane z klimatem i chorobami**

Kolejnym problemem stał się tropikalny klimat wraz z chorobami nieznanymi w Europie. Szybko okazało się, że dla kilku spośród wysłanych misjonarzy nie było możliwe kontynuowanie misji. Z powodów zdrowotnych do Polski wrócili ks. Augustyn Nagy, ks. Józef Karpierz, ks. Walerian Swoboda, natomiast ks. Zdzisław Słupczyński zmarł w Indonezji w swoim czwartym roku posługi misyjnej. Sześciu kolejnych misjonarzy opuściło Indonezję w pierwszych latach posługi ze względów osobistych. Ks. Zbigniew Letkiewicz po dziesięciu latach

posługi w Indonezji wrócił do Polskiej Prowincji, kontynuując posługę głoszenia dobrej nowiny.

Wymienione wyżej trudności spowodowały, że ostatecznie spośród wszystkich wysłanych z Polski misjonarzy na stałą posługę w Indonezji pozostało jedynie pięciu: ks. Andrzej Łukasik, ks. Lucjan Walczak, ks. Augustyn Latoń, ks. Herbert Henslok oraz ks. Józef Kurkowski (Sawulski, 2017).

### 3. Posługa duszpasterska i formacyjna

Po ukończeniu kursu językowego polscy sercanie zostali włączeni do działalności pastoralnej w istniejących już parafiach w archidiecezji Palembang oraz w diecezji Tandjungkarang na Sumatrze. Pierwszy okres ich posługi był bardzo wymagający, szczególnie w diecezji Tandjungkarang, gdyż z powodu niewystarczającej liczby księży zostali oni rozesłani na odległe placówki. Dało to możliwość nabrania doświadczenia w niełatwych warunkach misyjnych. Księża Latoń, Letkiewicz, Kostyra i Hrapkowicz posługiwali w parafiach z wieloma kapłanami rozsianymi po trudno dostępnych terenach. Przykładowo ks. Hrapkowicz obsługiwał 16 stacji misyjnych rozciągniętych na przestrzeni 160 km, co sprawiało, że 20 dni w miesiącu spędzał poza parafią centralną, obsługując wszystkie stacje misyjne (Nawieśniak, 1970). Powodowało to trudności w podtrzymywaniu życia wspólnotowego. Jedynie raz w miesiącu młodzi misjonarze mieli możliwość spotkania się, by dzielić się zdobywanymi doświadczeniami i wzajemnie wspierać na początku posługi misyjnej (*List polskich misjonarzy...*, 1969).

#### 3.1. Uczestnictwo w budowie struktur ewangelizacji

Polscy sercanie uczestniczyli w bardzo intensywnej posłudze ewangelizacji. Świadczy o tym wzrost liczby katolików w diecezji Tandjungkarang. W 1966 roku wynosiła ona 13 600 wiernych, a w 1971 roku powiększyła się do 38 000 wiernych. Tak szybki wzrost wymagał ogromnego wysiłku posługi duszpasterskiej (Gentiaras, 1971). Po pierwszym okresie adaptacji do nowej misji, pełniąc posługę jako wikariusze, księża H. Henslok, A. Łukasik, L. Walczak, T. Latoń, Z. Słupczyński i J. Kurkowski zostali mianowani proboszczami parafii, co dawało im możliwość bardzo aktywnego zaangażowania się w rozwój struktur duchowych i materialnych sercańskich parafii.

Ks. Herbert Henslok pierwszą posługę proboszczowską otrzymał w parafii pw. św. Teresy od Dzieciątka Jezus w Jambi, liczącej



ponad 4 tysiące wiernych. Odnowił tam budynek kościoła, a także przeniósł gimnazjum i liceum Xaverius do dzielnicy Palmerah, przyczyniając się do polepszenia warunków edukacji dzieci i młodzieży (Paassen, 2018, s. 469). Następnie będąc proboszczem parafii pw. św. Antoniego w Dżakarcie, opiekował się również szkołą przy parafii. W 2001 roku został on wybrany do pionierskiej misji w Papui. Była ona wyjątkowo wymagająca ze względu na trudne warunki klimatyczne oraz bardzo słabo rozwiniętą strukturę cywilną. Posługiwał w Timice na wyspie Papua. Tam uległ groźnemu wypadkowi, jednak po dłuższym okresie rekonwalescencji powrócił do Timiki. Na tej misji spędził 20 lat i tam też spoczęły jego doczesne szczątki.

Ks. Andrzej Łukasik został mianowanym pierwszym proboszczem nowo powstałej parafii pw. św. Niepokalanej Maryi w Guma-wang, gdzie przez 7 lat budował wspólnotę duchową parafii, systematycznie rozszerzając również strukturę materialną. W późniejszym okresie stał się silnym filarem promocji duchowości Najświętszego Serca Pana Jezusa zarówno w łonie Indonezyjskiej Prowincji, jak też w diecezji Palembang, a następnie w diecezji Tanjungkarang. Pełnił on także posługę diecezjalnego egzorcysty.

Ks. Lucjan Walczak po pierwszej posłudze jako wikary w Lahat został mianowany kolejno proboszczem w Bengkulu oraz Lubuklinggau. Największy wkład w pastoralną posługę wniósł, będąc proboszczem parafii pw. św. Teresy od Dzieciątka Jezus w Jambi. Posługiwał tam przez 16 lat. Jego wkład w duchowy wzrost parafii skutkował liczebnym wzrostem wspólnoty parafialnej. Wraz ze wzrostem liczby wiernych odnowiono budynek parafialny, a także dobudowano dodatkowy pawilon przed kościołem, aby pomieścić więcej osób. Wyremontowano również szkołę, która wcześniej znajdowała się za wąskim kościołem. Za kadencji ojca Walczaka zapoczątkowano również utworzenie szkoły Xaverius w Kuala Tungkal (Paassen, 2018, s. 469).

Ks. Tadeusz Latoń rozpoczął swoją posługę proboszcza od parafii pw. św. Piotra w Kalirejo w diecezji Lampung. Większość lat spędził na tzw. placówkach leśnych. Tak je kiedyś opisał w jednym z listów: „Całe moje życie w Indonezji upływa w «lesie». Tak, w lesie, bo biskup Hermelink tak się spodziewał: Sercanie polscy «do lasu», księży «asfaltowych» mam już dość. Mnie dana jest łaska Boża wytrwać na tym «leśnym» posterunku aż dotąd, to jest już 33 lata... Ponad 20 lat na motorze p. lasach, bagnach i wzbierających rzekach” (Sawulski, 2023).

Ks. Józef Kurkowski rozpoczął swoją posługę proboszcza od parafii w Lahat. Pod jego opieką był też internat dla chłopców



uczęszczających do szkoły pod wezwaniem św. Józefa, prowadzonej przez siostry św. Karola Boromeusza. Ks. Józef nauczał również katechezy w szkole im. Franciszka Xaverego w Tanjungkarang. Kolejno pełnił posługę w wielu rozsianych kaplicach w trudno dostępnych misjach w buszu, gdzie docierał na motorze albo nawet pieszo. W parafii pw. św. Barnaby w Dżakarcie zapoczątkował nabożeństwo do Bożego Miłosierdzia. W 2017 roku sprowadził relikwie św. s. Faustyny, co wpłynęło na znaczny rozwój kultu Bożego Miłosierdzia i przyciągało rzesze pielgrzymów, którzy szukali umocnienia swojej wiary.

### **3.2. Udział polskich sercanów w posłudze formacyjnej i edukacyjnej**

Polskim kapłanem sercaninem bezpośrednio zaangażowanym w posługę formacyjną był ks. Andrzej Łukasik. W 1977 roku został on mianowany wychowawcą nowicjuszy w nowicjacie w Yogyakarcie. Po wybudowaniu nowicjatu w Gisting został mianowany mistrzem nowicjuszy (1983 r.). Posługę tę pełnił do 1993 roku. W 2003 roku ponownie objął posługę mistrza nowicjuszy. W 2004 roku biskup diecezji Tanjungkarang mianował go ojcem duchownym sióstr zakonnych posługujących w tej diecezji. Był niezmiernie cenionym spowiednikiem oraz rekolekcjonistą. Napisał kilka książek o duchowości Najświętszego Serca Jezusowego, a także przetłumaczył kilka publikacji o tematyce duchowej z języka francuskiego na indonezyjski.

Ks. Tadeusz Laton w czasie całej swojej posługi misyjnej wspierał proces formacji początkowej i stałej będąc spowiednikiem dla wielu sercańskich kleryków i księży. Był także spowiednikiem dla wielu osób konsekrowanych i wytrwale posługiwał w konfesjonale dla parafian, gdziekolwiek został posłany (Laton, 2024).

Na polu edukacji szkolnej aktywnie zaangażowani byli księża L. Walczak, H. Henslok oraz J. Kurkowski. Ks. L. Walczak w latach 1986-1997 został mianowany przez biskupa diecezji Palembang koordynatorem szkół katolickich. Sprawował także pieczę nad kompleksem szkół Xaverius w Kuala Tungkal. Ks. Herbert Henslok, posługując w Jambi na Sumatrze, stworzył duszpasterstwo akademickie i wybudował szkołę, której został dyrektorem. Przeniesiony następnie do Dżakarty przez wiele lat sprawował opiekę nad szkołą św. Antoniego, która była utworzona dla edukacji biedniejszych warstw społeczeństwa. Pełnił także funkcję duchowego opiekuna studentów i nauczycieli (Misje Sercanów..., 2021).

Ks. J. Kurkowski, który do dzisiaj pełni posługę misyjną i kapłańską, jest zaangażowany w szerzenie kultu miłosierdzia Bożego

i do tej pory jest ofiarnym sługą sakramentu pokuty i pojednania, a także cenionym kierownikiem duchowego osób konsekrowanych.

### **3.3. Wpływ posługi polskich misjonarzy na lokalne społeczności**

Polscy sercańscy misjonarze głęboko wpisali się w pamięć lokalnych wiernych.. Dzięki swojej otwartości na każdego człowieka, niezależnie od wyznania i przynależności plemiennej, ks. Latoń zyskał sobie przydomek przyjaciela wszystkich. Oprócz czynienia posługi pastoralnej używał także swoich zdolności technicznych, naprawiając samochody i motory każdemu, kto się do niego zwrócił z prośbą o pomoc. Jego szczególnym rysem była posługa sakramentem pokuty i pojednania. Jeden ze współbraci indonezyjskich wspominał, że ks. Latoń w udzielaniu rad w konfesjonale zawsze przypominał, aby być dobrym kapłanem i osobą konsekrowaną. Słuchając spowiedzi, ks. Latoń był obecny jako „ojciec”, który przyjmuje z powrotem „swego zgubionego syna”. Będąc już na wózku inwalidzkim, był dyspozycyjny do ostatnich chwil swego życia dla wszystkich, którzy szukali pojednania z Bogiem. Przez całą 55-letnią posługę w Indonezji tylko 2 razy udał się na wakacje do Polski (Santoso, 2024).

W pamięć wielu indonezyjskich sercanów głęboko wpisał się także ks. A. Łukasik. Będąc wiele lat wychowawcą w nowicjacie i posługując na polu pogłębiania duchowości Najświętszego Serca Jezusowego oraz sercańskiego charyzmatu, skutecznie pomagał młodszym współbraciom w poznawaniu i życiu duchowością Zgromadzenia. Jego otwartość na każdego potrzebującego duchowego wsparcia przyciągała wiele sióstr zakonnych i księży, zarówno diecezjalnych jak i zakonnych. Stawał się dla nich zaufanym kierownikiem duchowym i spowiednikiem.

Ks. H. Henslok oprócz odnowy budynków kościoła i wybudowania szkoły, zapisał się mocno w pamięci wiernych dzięki swemu całkowitemu oddaniu misji. Potwierdził to, gdy po groźnym wypadku na wyspie Papua, po dłuższym okresie rekonwalescencji powrócił do Timiki. Nie chciał zostawiać pracy misyjnej, bo jak sam wyznał: „Kocham ludzi, a oni potrzebują naszej pomocy” (Misje Sercanów..., 2021).

Ks. J. Kurkowski dzięki swojemu zaangażowaniu w krzewieniu kultu Bożego Miłosierdzia także na stałe wszedł do pamięci wiernych parafii, gdzie posługiwał. Jego osobiste świadectwo wiary i oddanie głoszeniu Ewangelii przyniosło owoce powołań kapłańskich

i zakonnych. Niezmiennie radowało go, że wielu Indonezyjczyków, których kiedyś ochrzcił bądź udzielił im pierwszej komunii świętej, obecnie jest księżmi zakonnymi, diecezjalnymi i siostrami zakonnymi. Jeden z jego uczniów – Yohanes Harun Yuwono został najpierw ordynariuszem diecezji Tanjungkarang w Lampungu, a obecnie jest arcybiskupem w Palembang (Sawulski, 2023).

### 3.4. Odznaczenia za wkład na rzecz Kościoła i ludności w Indonezji

W ramach przygotowania pierwszej grupy sercanów z Polski udających się na misję do Indonezji Polska Prowincja zorganizowała 11 lutego 1967 roku w Domu Macierzystym w Krakowie Płaszowie spotkanie z *chargé d'affaires* ambasady indonezyjskiej w Warszawie S.Y. Pontoha (Miś, 2004, s. 141-142). Jego obecność była motywowana dążeniem do zachęcenia polskich misjonarzy do wyjazdu na misję w Indonezji. Zapewniał on, że chociaż katolicy są stosunkową małą wspólnotą w strukturze społeczeństwa indonezyjskiego, to głosząc uniwersalne wartości oparte na ewangelii mogą skutecznie uczestniczyć w pokojowym wzroście nie tylko wspólnot katolickich, ale i całego społeczeństwa. Wskazania indonezyjskiego dyplomaty znalazły realizację w posłudze polskich sercanów, którzy wnieśli konkretny wkład w rozwój nie tylko duchowy, ale także edukacyjny oraz dialog i harmonijne współzycie wyznawców różnych religii.

Z grupy 16 polskich sercanów, ostatecznie 5 kapłanów wybrało tę misję na całe życie. Księża L. Walczak (†1997), H. Henslok (†2021), A. Łukasik (†2023) oraz T. Latoń (†2024) p. długich latach ofiarnej posługi odeszli już do niebieskiej ojczyzny. Ks. J. Kurkowski dalej ofiarnie posługuje na swoim misyjnym posterunku. Ich działalność dostrzegło państwo polskie. W 2016 roku wszyscy żyjący wówczas polscy misjonarze sercańscy: księża Tadeusz Latoń, Józef Kurkowski, Andrzej Łukasik, Herbert Henslok otrzymali od Prezydenta RP jedno z najwyższych odznaczeń: Order Odrodzenia Polski – Polonia Restituta. W uzasadnieniu napisano, że to dowód uznania za „poświęcenie i pracę misyjną dla dobra Kościoła w Indonezji i dla narodu indonezyjskiego” (Sawulski, 2023).

### Wnioski

Z grupy 16 misjonarzy, którzy zostali wysłani przez Polską Prowincję Księżąt Sercanów do posługi w Indonezji, misję na całe życie wybrało

tylko 5 sercanów. Ich zaangażowanie i wejście w kulturę ludzi, wśród których przyszło im głosić orędzie Dobrej Nowiny, są znakiem bardzo skutecznego procesu adaptacji do nowych warunków oraz inkultuacji, która jest nieodzowna w dziele ewangelizacji prowadzonej przez Kościół (RM, nr 52; EA, nr 21-22).

Misjonarze sercańscy stali się budowniczymi pomostów między kulturami tak odległych geograficznie narodów jak indonezyjski i polski, co zostało wyrażone przez odznaczenia, którymi uhonorowało ich państwa polskie. Sercańscy misjonarze, którzy zdecydowali się pozostać na całe życie w Indonezji, przyjęli także obywatelstwo indonezyjskie, z wyjątkiem ks. A. Łukasika, który z powodów komplikacji w procesie jego uzyskania, ostatecznie go nie otrzymał. Indonezja stała się dla nich drugą ziemską ojczyzną.

Przekazany przez polskich sercan duch misyjny ma swoją kontynuację wśród indonezyjskich współbraci. Zgodnie z nauczaniem Kościoła, które mówi o konieczności ewangelizacji wszystkich narodów (RM, nr 34; EG, nr 15), Indonezyjska Prowincja systematycznie wysyła misjonarzy tam, gdzie rodzi się potrzeba wsparcia dzieła ewangelizacji prowadzonego przez Zgromadzenie Księży Najświętszego Serca Jezusowego. Licząc 172 członków po ślubach wieczystych, Indonezyjska Prowincja wysyła już 21 księży do posługi misyjnej w ośmiu krajach na trzech kontynentach.

W obecnym okresie historii Kościoła i dziejów świata bardzo ważnym wyzwaniem jest postawa dialogu, której owocem może być jedność i pokój w świecie. Papież Leon XIV w swoim Liście apostolskim *In unitate fidei* wydanym z okazji 1700 rocznicy pierwszego ekumenicznego Soboru w Nicei podkreśla ekumeniczną wartość tego wydarzenia. Rocznicowe obchody Soboru Nicejskiego stają się okazją do potwierdzenia zaangażowania na rzecz jedności chrześcijan (IUF, nr 1, 12). Papież Leon XIV podkreśla w ten sposób konieczność ducha otwartego i opartego na prawdzie dialogu. Polscy misjonarze w Indonezji są przykładami postawy dialogu ekumenicznego i międzyreligijnego. Duch dialogu jest nieodzowny w kraju, gdzie jest 6 oficjalnie zarejestrowanych religii, nie licząc pomniejszych grup wyznaniowych (*Religia w Indonezji*, 2023). Konkretnym sposobem rozwijania ducha dialogu jest pole edukacji. Indonezyjska Prowincja aktywnie rozwija dziedzictwo zaangażowania sercańskich misjonarzy na tym polu. W 2014 r. została powołana Fundacja Szkół Dehoniankich wspierająca rozwój sercańskich szkół oferujących edukację na poziomie podstawowym i ponadpodstawowym. Obecnie jest pięć zespołów szkół prowadzonych przez Fundację.

Indonezyjska Prowincja, zachowując dziedzictwo posługi misjonarzy, aktywnie uczestniczy w dziele ewangelizacji powierzonych jej społeczeństw, głosząc Królestwo Bożego Serca zgodnie z charyzmatem Założyciela, czcigodnego Sługi Bożego o. Leona Jana Dehona.

### Wykaz skrótów

|        |                                                    |
|--------|----------------------------------------------------|
| AG     | <i>Ad gentes</i>                                   |
| AGR-LD | Archiwum Generalne Zgromadzenia Księżów Sercanów   |
| APIPKS | Archiwum Indonezyjskiej Prowincji Księżów Sercanów |
| APPKS  | Archiwum Polskiej Prowincji Księżów Sercanów       |
| EA     | <i>Ecclesia in Asia</i>                            |
| EG     | <i>Evangelii gaudium</i>                           |
| IUF    | <i>In unitate fidei</i>                            |
| RM     | <i>Redemptoris missio</i>                          |

### Bibliografia

Archiwum Generalne Zgromadzenia Księżów Sercanów w Rzymie.

Archiwum Indonezyjskiej Prowincji Zgromadzenia Księżów Sercanów w Palembang (Sumatra Południowa).

Archiwum Polskiej Prowincji Zgromadzenia Księżów Sercanów w Warszawie.

Franciszek, 2013, Adhortacja *Evangelii gaudium* [on-line], [https://www.vatican.va/content/francesco/pl/apost\\_exhortations/documents/papa-francesco\\_esortazione-ap\\_20131124](https://www.vatican.va/content/francesco/pl/apost_exhortations/documents/papa-francesco_esortazione-ap_20131124) [dostęp: 21.11.2025].

Gentiaras H., 1971, *List do Prowincjała J. Nawieśniaka*, L. dz. 245/71, 4 marca, APPKS, Warszawa.

Hermelink A., 1963, *List do prowincjała Polskiej Prowincji*, 18 kwietnia, APPKS, Warszawa.

Hermelink A., 1969, *Listy do prowincjała Polskiej Prowincji J. Nawieśniaka*, 4 marca, APPKS, Warszawa.

Jan Paweł II, 1990, Encyklika *Redemptoris missio* [on-line], <https://www.vatican.va/content/john-paul-ii/pl/encyclicals/>

documents/hf\_jp-ii\_enc\_07121990\_redemptoris-missio.html [dostęp: 20.11.2025].

Jan Paweł II, 1999, *Adhortacja Ecclesia in Asia* [on-line], dkk.izajasz.pl/dokumenty-kosciola/ecclesia-in-asia [dostęp: 20.11.2025].

Leon XIV, 2025, *List apostolski In unitate fidei* [on-line], [https://www.vatican.va/content/leo-xiv/pl/apost\\_letters/documents/20251123-in-unitate-fidei.html](https://www.vatican.va/content/leo-xiv/pl/apost_letters/documents/20251123-in-unitate-fidei.html) [dostęp: 21.11.2025].

*List polskich misjonarzy do ks. Prowincjała R. Skowronka*, 1969, L.dz. 987/69, APPKS, Warszawa.

*Lista kandydatów do posługi misyjnej w Indonezji*, 1967, l.dz. 30/67, 17 stycznia, APPKS, Warszawa.

Misje Sercanów, *Zmarł ks. Herbert Henslok SCJ* [on-line], <https://www.misjesercanow.pl/aktualnosci/zmarl-ks-herbert-henslok-scj> [dostęp: 21.11.2025].

Miś R., 2004, *Wkład polskich sercanów w dzieło misyjne Zgromadzenia*, w: Pisarek G. (red.) *Uwierzyliśmy miłości*, Wydawnictwo SCJ, Kraków, s. 141-142.

Nawieśniak J., 1970, *List do polskiej Prowincji opisujący działania polskich sercanów w Indonezji*, APPKS, Warszawa.

Paassen C. Van, 2018, *Padi Tumbuh Tak Terdengar (Padi Groeit Geruisloos)*, Rumah Dehonian, Palembang (Sumatra Południowa).

Perroux A., 2025, *Leon Dehon. Urzeczony Chrystusem. Urzeczony Światem* [on-line], <https://duchowosc.scj.pl/leon-dehon--urzeczony-chrystusem--urzeczony-swiatem> [dostęp: 6.12.2025].

*Religia w Indonezji*, 2023, 25 lipca [on-line], [https://pl.wikipedia.org/wiki/Religia\\_w\\_Indonezji](https://pl.wikipedia.org/wiki/Religia_w_Indonezji) [dostęp: 10.12.2025].

Laton T., 2024, *Sejarah Singkat*, APIPKS, Palembang (Sumatra Południowa).

Santoso P., 2024, *Eulogi Rm. Thadeus Laton SCJ*, 25 września [on-line], [https://www.facebook.com/story.php?story\\_fbid=10161279174813088&id=793578087&rdid=K6xUG8yvIqgkH5Ox](https://www.facebook.com/story.php?story_fbid=10161279174813088&id=793578087&rdid=K6xUG8yvIqgkH5Ox) [dostęp: 8.12.2025].

Sawulski A., 2017, *Polscy Sercanie 50 lat na misjach w Indonezji*, 10 października [on-line], <https://www.zyciezakonne.pl/wiadomosci/swiat/polscy-sercanie-50-misjach-indonezji-72371/> [dostęp: 8.12.2025].

Sawulski A., 2023, *Żył, pracował i spoczął w drugiej ojczyźnie*, 25 września [on-line], <https://www.sercanie.pl/strony/zyl--pracowal-i-spoczal-w-drugiej-ojczyznie> [dostęp: 8.12.2025].

Sidełko S., 1963, *List do bpa Hermelinka z 16 maja 1963 r.*, APPKS, Warszawa.

Skowronek R., 1966, *Lista kandydatów do Indonezji*, L. dz.1286/66, APPKS, Warszawa.

Skowronek R., 1967, *Okólnik ks. prowincjała w sprawie Indonezji*, l.dz. 353-357/67, 23 kwietnia, APPKS, Warszawa.

Sobór Watykański II, 1965, Dekret *Ad gentes* [on-line], [https://kosciol.wiara.pl/doc/492068.Ad-Gentes#google\\_vignette](https://kosciol.wiara.pl/doc/492068.Ad-Gentes#google_vignette) [dostęp: 25.11.2025].

Verguet L., 1887, *La lettera di Léopold Verguet a Dehon dal 24.10.1887*, Inv. Nr. 508.03., AGR-LD, Rzym.